

Trein, Boot, Bus, Man, Sarajevo – deel 2

Van Napoli naar Sarajevo naar Napoli in zeven dagen

Dubrovnik 28 december 2006

“Weet je wie mijn beste vriend is, waarmee ik drink en dans en vrij?”

“Nee.”

“Kroatië.”

“Weet je wie mijn ergste vijand is, diegene die me de ergste nachtmerries bezorgd?”

Ik schud mijn hoofd.

“Kroatië.”

De man praat door, tegen zichzelf.

“Ik haat haar. Het is het enige in mijn leven dat ik haat. Ik gun iedereen het beste, echt. Zelfs de meest wrede moordenaar, serieverkrachter of pedofiel haat ik niet. De Serven zijn gore zwijnen, maar ik gun ze gezondheid. We hebben niets meer met ze te maken. Ze wilden onze stad innemen, maar we hebben ze verslagen. In twee dagen hebben we ze vernietigd. In de tweede wereldoorlog hadden we de keuze tussen de nazi’s en het communisme. We kozen voor de nazi’s en we deden mee. Dat was misschien fout, maar het communisme bracht ons niets. We hadden niet echt een keuze. Wij zijn een volk van strijders. We zijn gek in ons hoofd. Maar we verdedigen, we zijn geen agressors zoals de Amerikanen, Serven en Duitsers. Maar als je ons aanvalt, dan maken we je af.”

Hij schudt doorzichtige drank in een borrelglasje. De fles zet hij met een klap op de tafel, dicht bij het glas. Hij rookt. Iedereen rookt. Het heeft geen zin om een sigaret op te steken. Je kunt ook gewoon de blauwe lucht van de bar inademen. De man haalt zijn paspoort te voorschijn. Op de foto heeft hij een dik hoofd met dito nek.

“Ik ben een alcoholist. Sinds vier maanden ben ik terug uit Amerika. In 1991 ben ik gevlucht. Ze moesten me hebben bij het Joegoslavische leger. Ik wist dat dat het einde zou zijn. In Amerika heb ik teveel cheeseburgers gegeten. De afgelopen vier maanden ben ik 16 kilo afgevallen. Sinds kort ben ik verliefd. Zij is 18, ik ben 34. Maar het is echte liefde, geloof me. We willen snel trouwen.”

Hij haalt een bruin mapje tevoorschijn. Met een grijns laat hij een foto zien van een meisje met bleke wangen. Ze heeft het gezicht van een kind. Hij is er trots op.

“Je gaat naar Bosnië? Dat moet je zelf weten. Ik kan je alleen de juiste bus aanwijzen. Verder niks. In 1985 ben ik voor het laatst in Sarajevo geweest. Sindsdien laat ik hen. Ik leef hier, op deze smalle strook van vijfhonderd meter Kroatië tussen de zee en de burgrug. De rest interesseert me niet. Ooit zie ik ze wel weer verschijnen. Nu ga ik naar huis. Ik ben moe.”

Er komen twee mannen aan mijn tafel staan. Een van de twee zit net in het pak. Hij heeft een degelijke bril, is gladgeschoren en lijkt me alleszins een betrouwbare persoon. De andere man is een stuk jonger, bijna kaalgeschoren en duidelijk dronken. Hij loent verschrikkelijk. Zijn ogen staan op tien voor twee. Als hij lacht, lijkt schokt er een serie hikken uit zijn keel. Het klinkt alsof hij een grote fles water met flinke slokken in één keer probeert op te drinken. Er is te veel plaats in zijn mond. Hij heeft al zijn tanden nog, maar ze staan ver uit elkaar en wijzen allemaal een andere kant uit. De man in pak begint zonder zich voort te stellen te praten.

“Ik heb gehoord wat je tegen die man zei. Je moet naar het eiland ‘Lopud’ gaan, een uur varen van hier. Daar hadden de inwoners driehonderd jaar geleden geld genoeg om Spaanse architecten te laten afmeren in de haven. Het eiland is puur Kroatisch, maar qua bouwstijl is het Spaans. Wij (Dubrovnik) hebben onze vriendschappelijke banden met Florence in de 15^e eeuw strak aangetrokken. Je ziet het aan de gebouwen, de trappen, de paden, we zijn Italiaans.”

De dronken jongen stelt zich voor als journalist ‘Ivan’. Zijn adem ruikt naar drank. Zijn blik is wild en onpeilbaar. Hij presenteert vol ontzag en bewondering de man in het pak en gaat nog net niet in de houding staan.

“De man die voor je staat is de nieuwe, aankomende burgemeester van Dubrovnik. Hij heet Vedran Jelavić. Nu is hij een belangrijke pion binnen de universiteit van Dubrovnik, maar met zijn vernieuwende beleid komt hij zeker aan de macht.”

Het is een vreemde, formele introductie, alsof Vedran zelf zijn stem heeft verloren en iemand anders voor hem moet praten. Vedran Jelavić kijkt me met een glimlach aan. Hij zwijgt. Ivan begint aan een opsomming van diplomatische banden van Dubrovnik met westerse steden die minimaal 500 jaar voor mijn geboorte gelegd werden. Op de een of andere manier voelt hij zich gedwongen om indruk te maken met zijn kennis. Hij kijkt na iedere paar zinnen of het indruk maakt. Dan praten we ineens over de oorlog. Ivan begint direct te brullen.

“Ik zat in het Kroatische leger. Officieel zijn we nooit we nooit in Bosnië geweest. Officieel.”

Hij begint hard en ongecontroleerd te lachen en trekt daarmee de aandacht van al het publiek in de bar. Er loopt spuug over zijn kin. Vedran begint zich ongemakkelijk te voelen bij het gedrag van zijn gezelschap. Hij excuseert zich buiten het zicht van Ivan met een knipoog. Dan spreekt hij felle en met overtuiging uitgesproken woorden, maar tegelijkertijd gewogen en aandachtig. Zonder kracht in zijn betoog te verliezen, laat hij pauzes vallen na de zinnen. Peilend, zinspelend op een volgende boodschap.

“Het is niet te begrijpen voor jou. Laat het maar rusten. Als je je verantwoordelijk voelt, ga dan maar naar Srebrenica. Val ons er niet mee lastig. Ik heb deze bommen nooit gewild. Het zijn de burenen die ons zijn komen lastigvallen. Wat ik erg vind is het verval van onze identiteit. Mijn dochter wil een McDonalds in Dubrovnik, het liefst in onze historische hoofdstraat. Ik kan daar woest om worden. Waar is de wil van de jeugd om Kroaat te zijn? Het maakt niet meer uit. Dat is mijn grootste angst en *die* dreigt werkelijkheid te worden.

Van wie Bosnië is? Dat weet ik niet. Het is een wandelende tijdbom. Het is niet Servisch, het is niet van ons en het is zeker niet van de moslims. Wij willen er weinig van weten. Niemand in Bosnië voelt zich Bosnier. Uiteindelijk moet er een leider opstaan. Alles hangt af van de economische interesses. Als Amerika of Europa opstaat, dan ligt er een eerlijke verdeling voor het grijpen. Een kans. Staat er iemand anders op, dan hebben we een probleem.

De eerste persoon die me gelukkig kerstfeest wenste was een Nederlander. Ik heb het goed voor met de Nederlanders, het is goed en intellectueel volk. Jullie moeten ervoor zorgen dat Nederland Nederland blijft. Een goede Nederlandse vriend van me in de buurt van Den Haag weigerde zijn restaurant te verkopen aan een Rus. Het was het restaurant van de vader van zijn vader. "Daar is geen prijs voor", zei hij tegen de Rus. De Rus bood vijf miljoen, vele malen meer dan de werkelijke waarde. Hij weigerde toch. De Rus bedankte mijn vriend voor de genomen tijd en ging zonder slag of stoot weg. Dit ritueel herhaalde zich drie keer, en steeds bood de Rus een miljoen meer. Toch hield mijn vriend stand, de traditie, het erfstuk had voor hem een onbetaalbare emotionele waarde. In de daaropvolgende maand zat het restaurant ineens vol Russen. Ze gedroegen zich netjes en betaalden, maar het waren er steeds meer. Op een gegeven moment kwam mijn vriend zijn restaurant niet meer binnen, zo vol zat het met Russen. Hij heeft het nog een maand volgehouden, toen heeft hij de boel verkocht.

Jongen, laat de Balkan oorlog maar zitten, maar luister heel erg goed. Als ik naar Nederland ga, wil ik in een Nederlands restaurant eten. Niet in een Russisch restaurant. *Daar* moeten jullie voor vechten.